

FARMATSEUT III

EESSÕNA

See kutsestandard sisaldab asjaomaste institutsioonide poolt kokkulepitud nõudeid farmatseudi III kvalifikatsioonile.

Kutsestandardi kavandi koostas Tervishoiu ja Sotsiaaltöö Kutsenõukogu juurde moodustatud töörühm koosseisus:

Peep Veski	Tartu Ülikool Farmaatsia Instituut
Udo Margna	Tallinna Meditsiinkool
Kaidi Vendla	Eesti Apteekrite Liit
Margot Lehari	Eesti Farmatseutide Liit
Lilian Ruuben	Eesti Farmatseutide Liit

Ajavahemikus 04.02 – 27.02.2004. a. viidi läbi kutsestandardi kavandi arvamusküsitlus, millesse kaasati sotsiaalministeeriumi, ravimiameti, koolitajate ja kõikide farmaatsia valdkonna kutseliitude ja tööandjate ühenduste esindajad Eesti erinevatest piirkondadest.

Farmatseudi III kvalifikatsiooni sisaldava kutsestandardi lõppredaktsiooni koostamisel on eeltoodud töörühm arvestanud kutsestandardi kavandi kohta arvamusküsitlusel tehtud sisulisi ettepanekuid ja märkusi.

Farmatseudi III kvalifikatsiooni sisaldav kutsestandard on koostatud esmakordselt.

Farmatseudi III kvalifikatsiooni sisaldav kutsestandard on kinnitatud 10. märtsil 2004. a. Tervishoiu ja Sotsiaaltöö Kutsenõukogu otsusega nr. 14.

Kutsestandardis sisalduvad kutsekvalifikatsioonid on kantud kutseregistrisse.

1 KASUTUSALA

- 1) töötajate kvalifikatsiooninõuete määramine
- 2) õppekavade, koolitusprogrammide väljatöötamine
- 3) eksaminõuete väljatöötamine, kutsekvalifikatsiooni tõendamine ja hindamine
- 4) aluse andmine rahvusvaheliste kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide võrdlemiseks

2 KUTSEKVALIFIKATSIOONISÜSTEEMI TERMINID

Kutsestandard – dokument, mis määrab kindlaks kutsekvalifikatsioonist tulenevad nõuded teadmiste, oskuste, vilumuste, kogemuste, väärtushinnangute ja isikuomaduste.

Kutsekvalifikatsioon – antud kutsealal nõutav kompetentsuse tase, mida tunnustatakse kas reguleeritud, ajalooliselt või rahvusvaheliselt kujunenud nõuete alusel. Kutsekvalifikatsioonisüsteemis on viis taset, kusjuures I tase on madalaim ja V tase kõrgeim.

I tase – töötaja täidab tööülesandeid ühesuguses olukorras, on omandanud kutsealased oskused ja teadmised enamasti kutsealasel väljaõppel, võib vajada juhendamist töö käigus, vastutab oma tööülesannete täitmise eest;

II tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskustele ja teadmiste omab vilumust ja kogemust, töötab iseseisvalt, vastutab oma tööülesannete täitmise eest;

III tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses ja vahelduvas olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskustele ja teadmiste ning vilumuste ja kogemuste omab meisterlikkust, valmisolekut kutsealaste oskuste ja teadmiste edasiandmiseks, korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest;

IV tase – töötaja täidab analüüsimist ja otsustamist eeldavaid tööülesandeid muutavas olukorras, omab kutsealaseid teadmisi ja oskusi; korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest;

V tase – töötaja täidab teadmiste laiendamist, probleemide lahendamist, teaduslike teooriate ja mõistete rakendamist, olemasolevate teadmiste analüüsimist, süstematiseerimist ja edasiarendamist ning õpetamist eeldavaid tööülesandeid muutavas olukorras, omab laialdasi kutsealaseid teadmisi ja oskusi, korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest.

Kõik kutsed ei eelda kvalifikatsioonitasemete fikseerimist I kuni V tasemeni. Iga konkreetse kutse kvalifikatsioonitasemed, sealhulgas vajaduse korral ka haridusnõuded, määrab kindlaks kutsenõukogu.

Kutseoskused

Üldoskused ja -teadmised – tegevusvaldkondi läbivad nõuded üldistele oskustele ja teadmistele.

Põhioskused ja -teadmised – kutsealal tegutsemiseks vajalikud nõuded oskustele ja teadmistele.

Erioskused ja -teadmised – nõuded oskustele ja teadmistele, mis on seotud spetsialiseerumisega.

Lisaoskused ja -teadmised – soovituslikud oskused ja teadmised, mis toetavad ja laiendavad kutseoskusi või seonduvad lisakvalifikatsiooniga.

Isikuomadused ja võimed – nõuded kutsealal töötamiseks eeldatavatele isiku- ja isiksuslikele omadustele ja füüsilistele võimetele.

Konkreetsete teadmiste ja oskuste tasemete kirjeldused

Algtase – mõistete, faktide ja põhimõtete teadmine; põhiliste töövõtete valdamine.

Keskase – mõistete ja faktide tõlgendamine ja võrdlemine, seoste loomine; mitmekesiste töövõtete valdamine.

Kõrgtase – seostatud faktide alusel analüüsimine, prognoosimine, järeldamine, üldistamine, hindamine; mitmekesiste keerukate töövõtete valdamine.

3 KUTSESTANDARDIGA SEONDUVAD STATISTILISED KOODID

Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatori¹ järgi kuulub apteegialane tegevus valdkonda “jaemüük, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad; isiklike tarbeesemete ja kodumasinade parandus”, kood 52311. Ravimite hulгимүүк kuulub valdkonda hulгимүүк ja vahenduskaubandus, v.a mootorsõidukid ja mootorrattad”, kood 51181. Ravimite tootmine kuulub valdkonda “kemikaalide ja keemiatoodete tootmine”, kood 244.

Ametite Klassifikaatoris² kuulub farmatseut 2. pearühma “Tippspetsialistid”, kood 2224.

4 KUTSEKVALIFIKATSIOON

Eesti keeles:	Farmatseut III
Inglise keeles:	Assistant Pharmacist III
Vene keeles:	Фармацевт (Farmatsevt) III
Soome keeles:	Farmaseutti III

5 KUTSEKIRJELDUS

Farmatseut on erialase kutse- või rakenduskõrgharidusega spetsialist, kes:

- tunneb ravimeid, nende koostist ja ravimite valmistamise tehnoloogiaid;
- tunneb ravimtaimi, nende toimeaineid ja ravimtaimede kasutamise põhimõtteid;
- oskab hinnata ravimite kvaliteeti organoleptiliselt ning füüsikaliste ja keemiliste meetodite abil;
- tunneb ravimite ja ravimtaimede toimeid, kaas- ja kõrvaltoimeid ning ravimite ja ravimtaimede kasutamist haiguste ennetamiseks ja raviks;
- tegeleb apteegis ravimite valmistamise ja väljastamisega ning ravimitealase nõustamisega.

Vastavalt ettevalmistusele on farmatseutide kutsealane tegevus seotud eeskätt apteegitööga, kuid nende erialased teadmised ja oskused võimaldavad farmatseutidel töötada ka ravimitega tegelevates hulгимүүгifirmades ja tootmisettevõtetes, farmaatsia-alastes õppe- ja teadusasutustes, farmatseutilise analüüsiga tegelevates laborites ning muudes farmaatsiaga seotud asutustes ja ettevõtetes.

¹ Statistical classification of economics activities in the European Community (NACE) eestistatud versioon

² International Standard Classification of Occupations (ISCO-88) eestistatud versioon

Töötamisel spetsialistist reatöötaja ametikohtadel piisab farmatseudil oma kutsealal omandatud kõrgharidusest. Taotlemisel keskastme juhi ametikohta apteegivõrgu asutustes (haruapteegi juhataja, müügipunkti juhataja, apteegijuhataja asetäitja jt.) on farmatseudilt täiendavalt nõutav vähemalt 5-aastane kutsealane tööstaaž ja erialase täiendkoolituse läbimine.

Kutsealases tegevuses eeldatakse farmatseudilt täpsust, korrektsust, pühendumust oma erialale, kutse-eeetika põhimõtete järgimist, pingetaluvust, otsustusvõimet, vastutustunnet ja head suhtlemisoskust.

6 KUTSEOSKUSNÕUDED

6.1 Üldoskused ja –teadmised

6.1.1 Üldarendavad alusteadmised:

- 1) üldfilosoofia
- 2) sotsioloogia
- 3) psühholoogia

6.1.2 Teadmised seadusandlusest

- 1) kutsealast tegevust puudutavad õigusaktid
- 2) töösuhteid reguleerivad õigusaktid
- 3) töökaitset ja töötervishoidu puudutavad õigusaktid

6.1.3 Teadmised töökeskkonnast ja selle organiseerimisest

- 1) üldine töötervishoid ja tööohutus
- 2) töötervishoid, tööhügieen ja tööohutus ravimitega töötamisel
- 3) jäätmekäitlus
- 4) esmaabi

6.1.4 Teadmised majandustegevuse korraldamisest

- 1) ettevõtluse üldpõhimõtted
- 2) ravimitealane ettevõtlus
- 3) ravimite hanked ja kaubastamine apteegivõrgus ja hulgimüügifirmades
- 4) soodusravimite väljastamine apteekides
- 5) arvestus ja aruandlus

6.1.5 Keelteoskus (oskustasemete kirjeldus vt. lisa A)

- 1) eesti keel – kõrgtase
- 2) vene keel – kesktase
- 3) inglise, saksa või soome keel – algtase
- 4) ladina keel – erialase sõnavara valdamine

6.1.6 Arvuti kasutamine moodulid AO1-AO7 (vt lisa B)

6.2 Põhioskused ja –teadmised

6.2.1 Erialased alusteadmised

- 1) farmaatsia ajalugu
- 2) farmaatsiakorraldus
- 3) farmatseutiline tehnoloogia
- 4) farmaatsiakauba tundmine
- 5) farmatseutiline keemia
- 6) farmakoloogia
- 7) farmakoteraapia
- 8) farmakognoosia

- 9) fütoteraapia
- 10) loodustooted
- 11) biofarmaatsia
- 12) veterinaarfarmaatsia
- 13) toksikoloogia
- 6.2.2 Eriala toetavad alusteadmised
  - 1) anorgaaniline keemia
  - 2) orgaaniline keemia
  - 3) analüütiline keemia
  - 4) biokeemia
  - 5) botaanika
  - 6) inimese anatoomia
  - 7) inimese füsioloogia
  - 8) patoloogia
  - 9) mikrobioloogia
  - 10) geneetika
- 6.2.3 Suhtlemisoskused
  - 1) klienditeenindus
  - 2) suhtlemine erinevatesse sotsiaalsetesse kihtidesse kuuluvate klientidega
  - 3) suhtlemine erinevatesse soolistesse rühmadesse kuuluvate klientidega
  - 4) suhtlemine erinevatesse ealistesse rühmadesse kuuluvate inimestega
  - 5) suhtlemine erineva kultuuri- ja religioosse taustaga inimestega
  - 6) suhtlemine erivajadustega klientidega
  - 7) kaebuste ja pretensioonide käsitlemine
  - 8) ravimiinfo edastamine
  - 9) ravimitealane nõustamine
- 6.2.4 Erialase kutse-eeetika nõuded (vt. Lisa C)

6.3 Lisateadmised ja -oskused

- 1) toitumisõpetus
- 2) liikumisõpetus
- 3) rahvatervise probleemid ja olukord
- 4) sõltuvusseisundid ja nende ravi
- 5) meditsiiniabi katastroofi piirkonnas

6.4 Isikuomadused ja võimed

- 1) arukus
- 2) täpsus
- 3) pühendumus
- 4) pingetaluvus
- 5) empaatiavõime
- 6) otsustusvõime
- 7) kohusetunne
- 8) koostöö- ja motiveerimisvõime
- 9) suhtlemisoskus

7 KEHTIVUSAEG

Kutsestandard kehtib 4 aastat. Vastavalt vajadusele võib standardit muuta enne standardi kehtivusaja lõppu.

KEELTE OSKUSTASEMETE KIRJELDUSED

Alljärgnevides nõuetes on lähtunud Eesti Vabariigi keeleseaduses kasutatavatest keeleoskustasemetest, laiendades samad nõuded võõrkeelele.

Eristatakse kolme keeleoskustaset:

Algtase – keele piiratud suuline ja elementaarne kirjalik oskus. Isik tuleb toime tuttavates keelekasutusolukordades, saab aru selgest kõnest igapäevaelu puudutavatel teemadel, mõistab üldjoontes lihtsama teksti sisu ning oskab täita lihtsaid tüüpdokumente ja kirjutada lühikesi tarbetekste.

Kesktaase – keele suuline ja piiratud kirjalik oskus. Isik tuleb toime mitmekesistes keelekasutusolukordades, saab aru normaalse tempoga kõnest, mõistab raskusteta igapäevaelu kajastavate tekstide sisu, suudab kirjutada oma tegevusvaldkonda puudutavaid tekste.

Kõrgtaase – keele suuline ja kirjalik oskus. Isik väljendab ennast vabalt, sõltumata keelekasutusolukorrast, saab aru ka kiire tempoga kõnest, mõistab raskusteta keerulisemate tekstide sisu, suudab kirjutada stiililt ja funktsioonilt erinevaid tekste.

ARVUTI KASUTAMISE OSKUS

Arvutikasutaja oskustunnistus – AO (ECDL/ICDL – The European Computer Driving Licence/The International Computer Driving Licence) tõendab selle omaja praktilisi põhioskusi laiatarbe tarkvara kasutamisel. (AO tunnistuse omamine ei ole kutsekvalifikatsiooni taotlemisel kohustuslik.)

7 moodulit:

AO1 – Infotehnoloogia põhimõisted ja infoühiskond

AO2 – Arvuti kasutamine ja failihaldus

AO3 – Tekstitöötlus

AO4 – Tabelitöötlus

AO5 – Andmebaasid

AO6 – Esitlus

AO7 – Informatsioon ja kommunikatsioon

AO1 INFOTEHNOLOOGIA PÕHIMÕISTED JA INFOÜHISKOND

1. Põhimõisted
2. Riistvara
3. Mälu
4. Tarkvara
5. Arvutivõrgud
6. Arvutid igapäevaelus
7. Infotehnoloogia ja ühiskond
8. Turvalisus, õiguskaitse ja seadusandlus
9. Infotehnoloogia ja Eesti

AO2 ARVUTI KASUTAMINE JA FAILIHALDUS

1. Elementaarioskused
2. Töölaud
3. Failihaldus
4. Failide lihtne redigeerimine
5. Prindihaldus

AO3 TEKSTITÖÖTLUS

1. Alustamine
2. Põhioperatsioonid
3. Kujundamine (vormindamine)
4. Dokumendi viimistlemine
5. Printimine
6. Muud oskused

AO4 TABELITÖÖTLUS

1. Elementaarioskused
2. Põhioperatsioonid
3. Valemid ja funktsioonid
4. Kujundamine (vormindamine)
5. Diagrammid ja objektid
6. Printimine

AO5 ANDMEBAASID

1. Alustamine
2. Andmebaasi loomine
3. Vormi kasutamine
4. Informatsiooni otsimine
5. Aruanded

AO6 ESITLUS

1. Elementaaroskused
2. Põhitegevused
3. Vormindamine
4. Graafika ja diagrammid
5. Printimine ja levitamine
6. Slaidiseansi efektid
7. Slaidiseansi vaatamine

AO7 INFORMATSIOON JA KOMMUNIKATSIOON

1. Veebi kasutamise elementaaroskused
2. Veebis navigeerimine
3. Otsing veebis
4. Järjehoidjad (bookmarks)
5. Elektronposti kasutamise elementaaroskused
6. Kirjavahetus
7. Adresseerimine
8. Postkasti haldamine
9. Listid ja uudisgrupid

EESTI FARMATSEUTIDE KUTSE-EETIKA NORMID*

Farmatseut järgib oma kutsealases tegevuses erialase kutse-eetika põhimõtteid. Nende aluseks on Rahvusvahelise Farmaatsia Föderatsiooni nõukogu poolt 5. septembril 1997. a. vastu võetud "Farmatseutide eetikakoodeks" ja selle põhjal Eesti Apteekrite Liidu üldkoosolekul 26. mail 2000. a. heaks kiidetud kutse-eetika normid:

1. *Farmatseudi* esmane kohustus on tegutseda apteegikülastaja (patsiendi) huvides kehtiva seadusandluse piires. Ta ei viivita kehtestatud riiklike seaduste ja korralduste ellurakendamisel.
2. *Farmatseut* osutab kõigile apteegikülastajatele (patsientidele) võrdset tähelepanu. Ta austab iga isiku vaateid elule ja õigust valida ise enda jaoks (käsümüügi) ravimeid ja alternatiivseid raviviise. Seejuures vastutab farmatseut selle eest, et apteegikülastajani jõuaks otsuse tegemiseks tõene informatsioon. Farmatseut austab inimese vabadust valida apteek, kelle teeneid ta kasutab.
3. *Farmatseut* teenindab abivajajaid, arvestades nende personaalseid iseärasusi, neid ära kuulates ja mõista püüdes, sõltumata nende kultuurilisest, vanuselisest, soolisest või ühiskondlikust kuuluvusest.
4. Apteegikülastaja huvid tuleb tunnistada kõrgemaks apteegi majandushuvidest. *Farmatseudi* kohuseks on tagada patsiendile ravimi olemasolu ka sellises olukorras, kus see osutub apteegile mittetulusaks.
5. *Farmatseut* juhindub oma töös headest turundusprintsipiidest ja rakendab õiglasi konkurentsimeetodeid. Ta ei sõlmi kokkuleppeid ega mõjuta materiaalsete hüvitistega kolmandaid isikuid (arste, õdesid, veterinaararste jt.) selleks, et need mõjutaksid patsiente apteegi valikus. Farmatseudi koostöö arstiga ja teiste tervishoiutöötajatega on suunatud apteegikülastaja (patsiendi) paremale teenindamisele ja mitte isiklikule majanduslikule huvile.
6. *Farmatseudi* professionaalne nõuanne on erapooletu. Ta vastutab apteegikülastaja (arsti vm) informeerimise õigsuse eest. Informatsioon ei tohi ühte firmat esile tõsta ja seada teisi sama teenust osutavaid firmasid halba valgusesse.
7. *Farmatseut* teeb koostööd kutsekaaslastega teistest apteekidest. Ta väldib mistahes tegevust või tegemata jätmist, mis võiks kahjustada kutseala au, väärikust ja usaldusväärsust. Ta ei kasuta väljendusi, mis vähendaksid kolmandate isikute lugupidamist kutsekaaslaste vastu. Ta aitab kutsekaaslastel vältida teadmatusest või tähelepanematusest tekkida võivaid kutse-eetilisi vääratusi.
8. *Farmatseut* austab üksikisiku õigust konfidentsiaalsusele. Tema käsutuses olevaid erialase tegevuse käigus saadud andmeid apteegikülastaja (patsiendi) tervisliku seisundi, tarvitataavate ravimite, raviviiside jne. kohta võib avaldada kolmandatele isikutele vaid patsiendi või tema hooldaja nõusolekul, välja arvatud juhud, kui see on tema enda või ühiskonna huvides.
9. *Farmatseut* soodustab oma tööga ravimite õiget ja turvalist kasutamist, püüab takistada ravimite teadlikku kuritarvitamist, võib keelduda müümast ravimeid isikutele, kes ostavad neid selgelt narkootilistel või kuritahtlikel eesmärkidel.
10. Tagamaks kvaliteetset teenust ja informatsiooni osaleb *farmatseut* koolitusprogrammides ja täiendab ka iseseisvalt oma ametialaseid teadmisi ja oskusi.
11. *Farmatseut* tagab inimesele ravimabi saamise ka apteegi kinnioleku ajal teatades teisest, töötavast apteegist.

* Normid laienevad kõikidele farmaatsia-alast eriharidust omavatele spetsialistidele